

**JACINT ARXER I BUSSALLEU
ESTANISLAU TORRES**

LA GUERRA CIVIL A ARENYS DE MAR

**BIBLIOTECA
SERRA
D'OR**

PUBLICACIONS DE L'ABADIA DE MONTSERRAT

Dia 30 - De bon matí ja tothom és pel carrer; regnant molta tranquil·litat.

No para un sol moment en passar gent que fuig i soldats rojos que s'amaguen pel camps per entregar-se als militars.

Fins a un quart d'onze hi ha hagut tranquil·litat, començant aleshores a funcionar les ametralladores i l'artilleria a funcionar, però contínuament, sentint-se, sense parar a xiular les bales dels canons per sobre nostre.

L'aspecte és imponent i causa basarda.

El que escriu aquestes efemèrides ha anat fins a les Rambles i ha vist com una granada ha caigut sobre una casa, arrunant el terrat, despedint un fum de color sang que feia tremolar d'espant; després d'aquella granada hi hagué un fort tiroteig d'artilleria i ametralladores.

Quin dolor regne!...

Es diuen moltes coses; uns diuen que els feixistes són al carrer de S. Joan i que el fan evacuar.

A tres quarts d'onze augmenta el bombardeig, quin combat arriba a tal extrem que entre el roncar dels canons i xiulet de les bales, fa tanta por, que la gent no surt; restem sense saber res.

Quan més va més fort és el canoneig, i el combat arriba a tal moment que es fa espantós.

Dels segons pisos de les cases es veuen com exploten les granades arreu de la població i moltes cauen per la part del Maltemps i algunes cases del Bareu i voltants s'arrunen.

(Com ja sabem, del 27 al 30 de gener Arenys de Mar va quedar situat a primera línia de foc. El duel artiller que s'establí va fer que molts dels projectils disparats per l'artilleria nacional caiguessin damunt de la població. Encara que, sorprenentment, no en parli Arxer, els que van esclatar al rial del Bareu (o sigui sota el turó del Maltemps) van provocar la mort d'un home i el seu fill. També van caure projectils prop de la colònia on, si bé nosaltres ja no hi érem, sí que hi havia, a part dels refugiats no catalans, companys nostres de Barcelona, els familiars dels quals potser no van tenir temps d'anar-los a buscar o bé no van creure convenient fer-ho.)

A les dotze és quan és més fort el combat, passen avions i ametrallen, aleshores augmenta més el canoneig.

A la una de la tarda Déu meu!, quin combat; els feixistes tiren dues granades que no causen cap dany, i d'aquelles tres més que fou tan gran l'estrèpit que tothom quedà aclofit de por, puix allò semblava el fi de la vida, de seguida un nou xiulet d'una granada, que causava basarda i de seguida una detonació que els vidres, portes i finestres, tot trontollava, que semblava que les cases s'havien d'arrunar; allò no fou res més que el preludi de la liberació d'Arenys, puix a un quart de dues i dos minuts de la tarda, hora nova, o sia un quart i dos minuts d'una, o sia hora natural, que la campana del sometent, amb escaient tritlleig, assabenta al poble que les tropes del Generalíssim Franco havien entrat a la vila.

Déu meu! Quina alegria! Tothom surt al carrer, rialler, amb els ulls amarats de plor, per la gaubança que senten.

Al campanar oneja la bandera bicolor; tothom va cap al carrer de Josep Anselm Clavé per a veure passar les tropes nacionals i només se sent.

VIVA ESPAÑA
UN SALUDO A FRANCO
ARRIBA ESPAÑA

Plou, però ningú es mou d'allà per a aclamar a les tropes nacionals, que tot passant canten himnes bèl·lics. També passen italians.

De moment se canvia l'hora adelantada pels rojos per la natural.

Molta gent va a veure les cases arrunades que són moltes.

Se senten canonades, que ja no en fem cas; són els nacionals que fan rendir a l'exèrcit roig.

Molts soldats rojos que s'havien amagat per aquí van a entregar-se als nacionals.

Estem a les fosques, puix els feixistes varen tallar els fils i gràcies a ells no va ésser volada la població.

S'engalanen els balcons de les cases i en molts llocs s'hi posa la bandera espanyola, que alegra oneja.

Sempre hi ha gent que saluda als soldats que passen.

No hi ha vianda, però sembla que tenim menys fam.

A cada moment s'entreguen soldats dels rojos.

Fins tard de la nit circola gent per la rambla passeig i rambles.

Dia 31 - A la nit s'han sentit continuades descargues, que no en fem cas.

La tranquil·litat que regna és gran. De bon matí ja es congrega molta gent per a saludar als nacionals a la Casa de la Vila antiga.

Tot és escrit en castellà. És anomenat a Santiago Mollfulleda alcalde de R.O. de la Vila.

Es fa una crida, en castellà ordenant a les botigues de matèries de primera necessitat que tinguin obert i que venguin tot el que tinguin al preu que es venia abans del 19 de juliol de 1936.

Essent tot ja en castellà, el mes de febrer començarem aquestes efemèrides també en castellà.

(El canvi d'idioma que anuncia Jacint Arxer fa reflexionar, com també fa reflexionar que en dues avinenteses remarqui que s'usi el castellà i no el català, públicament. D'una banda, perquè sembla que se sorprengui que sigui així, quan, tant ell com tot-hom, sabia que no calia esperar que fos d'altra manera, i, de l'altra, perquè la realitat és que s'adapta a la nova situació sense que ningú l'hi obligui, cosa que no havia fet ni durant l'època, també difícil, de la dictadura del general Primo de Rivera.)

FEBRERO DE 1939

Día 1 - Reina gran tranquilidad; la Rambla está llena de gente para ver pasar al ejército italiano; que muchos se quedan aquí.

A las siete de la mañana han pasado 55 aviones de Franco y a las nueve y media han pasado 40 aviones más; con mucha tranquilidad los hemos contemplado.